

emelkedik egy jó állapotban megmaradt kemence, mely kuriózumnak számít a korszakban. A platni kerámiatöredékekkel való kirakása – ami a kemence hőmegtartó-képességét növelte – ugyan általánosan elterjedt gyakorlat volt a szarmatáknál, de a korábbi feltárások során szinte kizárólag törött edényekből kirakott réteget találtunk, míg itt malomkövek és nagyobb, „járólapszerű” kődarabok feküdtek szorosan egymás mellett.

A leletanyag az egész D-i felületen igen bőséges volt, nagy mennyiségű kerámia, és a korabeli településeken megszokott fémnyagnak a többszöröse került elő. Gyakori volt a közel egész edények, ill. a gödrökben összetört edények előfordulása. A számos jellegzetesség (figurális, kannelúrás kerámia, késő római importedények, fémeletek) alapján az 5. sz. első felére datálható a településrészlet. A lelőhelynek ezen a részén temetkezésre utaló nyomot nem találtunk, mindössze egy emberi mandibula került felszínre az egyik gödör betöltéséből.

2009. szeptember közepén kezdtük meg a feltárt terület D-i felén tervezett vasúti nyomvonalszakasz humuszolását és feltárását. Közvetlenül a lelőhelytől K-re egy földút vágta mesterségesen ketté a területet, de az objektumok folyamatosan jelentkeztek, így a korábban itt lokalizált, előzetesen szintén a szarmata korra datált RL-10 és RL-9 lelőhelyeket összevontuk az RL-11 lelőhellyel, és a továbbiakban RL-11 néven jelöltük a teljes felületet.

A 25–30 m-es, változó szélességű nyomvonalszakasz egy nagyobb ívben D felé kanyarodott ki a gyárterületről. Nyugati szélén több nagyobb kerítőárok és egy kis karólyukas-alapárkos karám került elő, kevés szarmata leletanyaggal. Körülbelül a vasúti nyomvonal második harmadától igen intenzív, 2–3. századi szarmata településnyomok bontakoztak ki, jelentős számú objektummal, több esetben felülrétegezve egymást. Előkerült néhány földbe mélyített, kemence nélküli épület, az aljukban általában több tucat kitapasztott karólyukkal, amelyek esetleges szövőműhelyekre utalnak. Az épületeknek általában a két végében volt az egy-egy tartóoszlopra utaló cölöplyuk. Jelentős számú kemencét – kb. 30 darabot – gyakran egészen magasan maradt boltozattal is feltártunk. A sütőfelület szinte mindig ki volt rakva kerámiaréteggel. Több esetben megfigyeltük, hogy a korábban létesített, tönkrement kemencék platnijait feltörték, és az azokat fedő cserepeket valószínűleg egy másik kemencébe építették be. Az egyik épített kemencének a boltozatát négyszer is megújították, a platnit meghagyva. Összesen 8 füstölő került elő, melyek egy része erősen ki volt égve. A füstölőműhelyek gyakran egymáshoz kapcsolódva hatalmas objektumkomplexumokat alkottak. Jelentős számú, nagyméretű, méhkas alakú verem csoportosult a területen, valamint néhány szögletes kerítőárkot is kibontottunk. A nyomvonal szinte teljes második harmadát lefedte a 2–3. századi település, É és D felé is továbbhúzódva. A terület utolsó harmadától, közvetlenül az előzőekben tárgyalt településrészhez kapcsolódva, gyakran felülrétegezve azt, egy 4. századi

település számos objektuma került elő. A nyomvonal D-re kanyarodó végénél megszűntek a szarmata objektumok, itt egy nagyméretű, újkori, összetett szerkezetű árok zárta le a gyárterületre eső nyomvonalszakaszt.

Az objektumokból a tervezett vasúti nyomvonalra eső területen is igen nagy mennyiségű leletanyag került elő, főként kerámia, de sok fémeletet is találtunk. Viszonylag jelentős a római exportot jelző festett edények száma, mellettük – igaz, kisebb számban – számos terra sigillata töredék is napvilágot látott. Két mélyebb gödörben kiemelkedő volumenű, átégett, vesszőnyomatos, oszlophelyes omladék volt, melyből az egykori leégett lakóépület elplanírozására lehet következtetni.

A lelőhelynek ezen a részén 5 emberi maradvány került elő. Az egyik méhkas alakú gödörben egy kisgyermek csontváza volt szorosan az objektum falához fektetve, hátal, felhúzott lábakkal. A nyomvonal középső részén, igen magasan, maximum 15–20 cm-re a humuszba mélyedve bontottunk ki egy arccal lefelé fekvő emberi vázát; sajnos a gépi humuszolás a csontok nagy részét megsemmisítette. Keltező leletanyag nem volt a váz mellett, de alatta több 3. századi gödör került elő, tehát ezeknél biztosan fiatalabb. Ettől Ny-ra, két csoportban három DK-ÉNy-i tájolású temetkezést találtunk, szegényes leletanyaggal. Az egyik sír rablott volt. A temetkezések a 3–4. sz. fordulójára keltezhetőek, felülrétegezték a települést.

A lelőhelyen összességében 944 objektumot tártunk fel, melyek között 772 gödör, 27 cölöphely, 69 árok, 48 kemence, 29 füstölő, 16 kút, 66 épület, 4 sír, 1 gödörkomplexum, 1 földút és 1 szabadtéri tűzhely volt. Az 1025 stratigráfiai egység közül 946 szarmata kori, 40 avar és 39 újkori/ismeretlen korú.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a kecskeméti Katona József Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Bene Zsuzsanna, Ollai Tibor, Berényi Béla, Pál Róbert technikusok.

WILHELM GÁBOR

259. Kecskemét, Mercedes-Benz gyár

(Bács-Kiskun megye) Sza, Á

A Kecskeméttől és az 54. sz. elkerülő úttól D-re, az 5. sz. főúttól Ny-ra fekvő területre tervezett ipari vasút nyomvonala több régészeti lelőhelyet keresztez, ezeken a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai 2009 őszén megelőző feltárásokat végeztek.

RL-14 (KÖH 71263): A gyár területének D-i részén helyezkedik el, a térségben húzódó kisebb-nagyobb homokdombokon és mélyebb fekvésű területeken. A gépi humuszolás 2009. szeptember 14-én kezdődött meg, majd az azonosított régészeti jelenségek feltárását október 29. és december 4. között végeztük el. A nyomvonalszakaszon összesen 3329 m² volt régészetiileg érintett; 15 stratigráfiai egységet különítettünk el, mely 11 objektumhoz tartozott. Ezek túlnyomó része ismeretlen

korú gödör és árok volt. A nyomvonal területén keresztülhúzódott a gyárterület egyéb feltárási helyszínein is megfigyelt, széles, nagy, többosztatú árok.

RL-15 (KÖH 71273): A lelőhely telekhatáron belüli kiterjedése a felszíni leletek szóródása alapján 80×300 m. A vasúti nyomvonalra eső területén a feltárási munkálatok a gépi humuszosással szeptember 14-én kezdődtek meg és december elején fejeződtek be. Összesen 11 318 m²-t kutattunk, 269 stratigráfiai egységet különítettünk el, mely 169 objektumhoz tartozott. Nagyobb hányaduk – épületek, gödrök, kemence és árkok – egy szarmata kori településhez tartozott, míg kisebb részük egy Árpád-kori falu részét képezte. Utóbbinak csak K-i széle esett a nyomvonalba, melyet a települést övező, széles, nagyméretű árok határolt le. Mind a szarmata, mind az Árpád-kori telepen több megtelepedési fázist lehetett elkülöníteni a szuperpozíciók alapján. A lelőhelyen előkerült érem, római üvegedény és gazdag, jellegzetes kerámiaanyag a 3–4. századra keltezi a szarmata települést.

A szelvényben egy hosszúkás, rézsűs oldalú, oszlophelyekből álló, ismeretlen korú paliszádsor vagy kerítés gödreit is feltártuk. Az oszlopsor folytatása a mintegy 100–150 m távolságra fekvő RL-6 lelőhelyen is követhető volt, ám annak kezdő-, ill. végpontja egyelőre nem ismert.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a kecskeméti Katona József Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Alács Attila, Bognár Margit, Kulcsár Kornél technikusok.

SÓSKUTI KORNÉL

260. Kemence határa

(Nógrád megye) B, Á

2009 folyamán terepbejárást végeztem a település több lelőhelyén.

Godóvár (MRT 13/2 k. 11/8 lh., KÖH 10463): A helyenként bokros bronzkori földvár területén bolygatás nem látszott. A sáncok elég jól megfigyelhetők voltak.

Magosfa (MRT 13/2 k. 11/11 lh., KÖH 10466): A bronzkori lelőhely szálerdő, bükkös; bolygatást nem találtunk, a terület áttekinthető volt. A D-i oldalon jól látszódott a kősánc, amely majdnem a HP-ig követhető. A turistaút az egyetlen sánckaputól kissé É-ra halad át a sáncon. Az É-i oldalon belső sánckmagasság nem látszik, ill. helyenként földsánc mutatkozik. A földvár Ny-i részén több sziklakibúvás látható, némelyik több méter magas. A felszínen több bronzkori cserepet, köztük peremet is találtunk.

Pléska (MRT 13/2 k. 11/21 lh., KÖH 10476): A három oldalról függőleges sziklafalakkal határolt, erősen kiugró hegynyúlvány a bronzkorban erődített lehetett: a hegy folytatása felől egyrészt meredek sziklafal, másrészt – magán a dombtetőn – kősánc határolja.

Tamásvár (MRT 13/2 k. 11/10 lh., KÖH 10465): Az Árpád-kori lelőhely kissé bokrosabb, mint korábban, de még áttekinthető. A hegynyúlvány Ny-i oldalán

lankásabb a terep, de itt is több sziklakibúvás látszik. A D-i oldalon a nyereg szerintem egykor védelmi árok lehetett. Bolygatás nem látszott.

MIKLÓS ZSUZSA

261. Kercaszomor, Szél-berek (Molnár-mező) (KÖH 70447)

(Vas megye) Á, Kö

2009. áprilisban az Őrség területén kialakítandó gázvezeték tervezéséhez kapcsolódóan végeztünk terepbejárást. A lelőhely a műúttól Ny-ra 60 m, a Kerca-pataktól É-ra, valamint az SP6 jelű törésponttól D-re helyezkedik el. A terület mezőgazdaságilag művelt, jól bejárható volt. Nagyjából 50 m átmérőjű, D-ről a Kerca-patak határolja, É felé pedig enyhén magasodik a terület. Nagyon kevés és jellegtelen Árpád-kori és középkori oldaltöredéket lehetett összegyűjteni.

Munkatársak: Kőszegi Ádám, Isztin Gyula, Kolonits László régésztechnikusok, Kutasi Nikoletta könyvtáros-adattáros.

NAGY MARCELLA

262. Kercaszomor, Vágottas

(KÖH 71997)

(Vas megye) B?, Kö

2009. április 2-án az Őrség területén kialakítandó gázvezeték tervezéséhez kapcsolódóan végeztünk terepbejárást.

A Bajánsenye G-1 gázfogadó állomástól D-re, egy határozottan kiemelkedő dombháton található a lelőhely. Fekvése K–Ny, kiterjedése 300×200 m. Már a dombhát aljából is került elő leletanyag. Jól megfigyelhető, hogy egy-egy helyen koncentráltan találunk kerámiatöredékeket, ami feltehetően objektumra utal. A felszínen foltokban jól megfigyelhetők voltak az égés- és faszénnyomok, ami egykori házhelyre vagy kemencére enged következtetni. A leletanyag igen kopott, jellegtelen őskori, talán bronzkor.

A lelőhely K-i szélén néhány középkori töredék került elő.

A leletanyag a Savaria Múzeumba került.

Munkatársak: Kőszegi Ádám, Isztin Gyula, Kolonits László régésztechnikusok.

FARKAS CSILLA

263. Keszthely-Fenekpuszta, Római erőd

(KÖH 10530)

(Zala megye) Ró, Ge, Ka

2009 augusztusában az NKA Műemléki- és Régészeti Szakmai Kollégiumánál elnyert támogatással lehetőség nyílt a fenekpusztai erőd K-i felében több ponton kisebb hitelesítő ásatást végezni. A magyar–német közreműködéssel folyt ásatás olyan múlt századi feltárások épületeit kívánta kontrollálni, melyek alaprajzairól